De emotionele achtbaan van 'Wat spilet' van Pier21

Bij het zien van de zo veelbesproken nieuwe voorstelling Wat spilet van Pier21 kwam heel even in de eerste twintig minuten van de voorstelling de gedachte van een heus complot naar boven. 'Complotdenken' in de vorm van de gedachte dat de uitgestelde première in de Harmonie in Leeuwarden in scène was gezet. Dit als verlengstuk van de voorstelling.

Anna Raadsveld en Merel Staalstra FOTO'S: PIER 21

RYNK BOSMA

Maar in praktische zin is dat natuurlijk een waangedachte, ondenkbaar want ook bij theatervoorstellingen geldt de gulden regel dat de 'kachel wol barne moat'. Om maar te zwijgen over het imago van betrouwbaarheid ten opzichte van de theaters in Fryslân.

Een trouwe bezoeker bekende na afloop heel eerlijk dat hij in de eerste twintig minuten even een gevecht had geleverd om weg te blijven uit de armen van de Griekse God Morpheus. In de betekenis van slapen dus. Toch was het begin prikkelend omdat het publiek werd bedankt voor het bijwonen van de try-out. Een beetje conform het principe van met name Amerikaanse auteurs dat je de lezer, of het publiek direct moet prikkelen en nieuwsgierig moet maken.

Beginnen met het einde

Beginnen met het einde in een theatervoorstelling is niet nieuw en de voorstelling Wat spilet begint dus enigszins vergelijkbaar met het einde. Het in ontvangst nemen van het applaus van het publiek na afloop van een try-out. Om vervolgens terug te keren naar het wordingsproces van die voorstelling achter de schermen. Met Merel Staalstra als regisseur Eva tegenover Anna Raadsveld als de steractrice Tonske.

Thematisch is het even wennen aan de structuur van de voorstelling, je moet moeite doen om je inhoudelijk in te leven in de hoofdpersonages. Je begrijpt nu ook beter waarom de voorstelling aanvankelijk werd uitgesteld. Je begrijpt het dilemma van de voorstelling.

De onderlinge worsteling over de inrichting van die theatrale voorstelling om het niet te laten ontaarden in modieus navelstaren dat het publiek niet raakt. En eerlijk is eerlijk, het is een forse aanslag op het vermogen om empathie te krijgen voor de problematiek waarmee regisseur en actrice mee worstelen. Om je in te leven in de onderlinge, gespannen persoonlijke verhoudingen van Eva en Tonske.

Welwillende amateurs

Je krijgt ook de indruk, of beter gezegd die indruk wordt gewekt, dat het hier om een theatervoorstelling gaat van een groep welwillende amateurs die allemaal in hetzelfde dorp zijn opgegroeid. Dorpstoneel dus dat de landelijk bekende Tonske heeft ingehuurd als steractrice om de voorstelling wat meer inhoud maar vooral meer glans te geven.

Met als inzet de door Tonske zelfgeschreven monoloog. Het autobiografische waarheidsgehalte van die monoloog is de basis van de confrontatie tussen Eva en Tonske. Dat alles in afwezigheid van de rest van het toneelgezelschap. Alleen afgewisseld met af en toe telefonische contacten met psychologe Femke.

Werdegang

Die verhouding tussen regisseur en steractrice zou je - om even een mooi Duits woord te gebruiken - kunnen samenvatten als een Werdegang. De ontwikkeling van een aanvankelijk ongelijke verhouding op basis van een gedeelde jeugd die langzaam maar zeker in evenwicht komt. Het begint met de ietwat kritiekloze bewondering die Eva heeft voor Tonske. Langzaam maar zeker kantelt die verhouding en komen er flinke barsten in die bewondering. Ook al omdat Tonske een eigen werkelijkheid heeft gemaakt van die monoloog in de voorstelling.

Dat is ook het moment dat de vonk van empathie overslaat op het publiek. Want het wordt het publiek niet gemakkelijk gemaakt om de brug over te steken naar de belevingswereld van Eva en Tonske.

De eerdergenoemde trouwe bezoeker was plotseling wel wakker toen hij een klik kreeg met de voorstelling omdat eigen dochter van 23 jaar vorige week tegen hem als heit zei 'Dit moat stopje'. Dat ging over een eigen slechte gewoonte en dit zou je ook een kernthema van de voorstelling kunnen noemen. Het kernthema van je eigen minder sympathieke karaktertrekken proberen 'te stopjen' of in ieder geval te accepteren. Al dan niet veroorzaakt door erfelijk doorgegeven eigenschappen van de 'heit' of de 'pake'.

Eigen jeugd

Over en weer worden ongewenste waarheden en beschuldigingen uitgewisseld over de beeldvorming in eigen jeugd. Over hoe je die gebeurtenissen hebt beleefd met Tonske permanent in de rol Supertrooper naar een nummer van ABBA. De band waar haar moeder gek op was. In dit verband de Supertrooper geboren voor de spotlights, voor een prominente rol in de schijnwerpers. Zij noemt het 'in leafdefolle ferwaarloazing' om het gebrek aan communicatie in eigen familie met de mantel van de liefde te bedekken.

Eigenschappen die van generatie op generatie worden overgedragen van 'pake op heit' en van 'heit' op dochter. Dat proces is de emotionele achtbaan in de voorstelling en dat is ook het moment dat je als publiek die spreekwoordelijke brug oversteekt om je te verdiepen in en mee te leven met zowel Eva als Tonske.

Een proces wat in de aankondiging 'In repetysje foar it libben' wordt genoemd. In de betekenis dat het een kunst is in het leven je te verzoenen met gebeurtenissen die je als normaal beschouwde maar uiteindelijk niet normaal waren.

Fascinerende voorstelling

Want wat is 'normaal' als iemand als Eva je via een spiegel van eigen herinneringen voorhoudt dat het 'niet normaal' is dat je als familie nooit met elkaar praat en dat ook nog accepteert. Dit alles verpakt in een fascinerende voorstelling met opnieuw een formidabele Anna Raadsveld die eerder ook al schitterde in de voorstelling *Krijst der safolle foar werom* uit 2024. Maar ook met een qua rolverdeling ietwat meer ingehouden Merel Staalstra, minder flamboyant en theatraal, maar daarom niet minder wat betreft haar acteerprestatie.

Twee bruggenbouwers die het publiek via een emotionele achtbaan willen verleiden die fictieve brug over te steken om een kijkje te nemen in de belevingswereld van Eva en Tonske. Dat is op zich al een prestatie te noemen en maakt het de moeite waard om die brug toch maar over te steken.

De voorstelling Wat spilet is op 19 november te zien in De Dobbe in Anjum, op 29 november in de Theaterkerk in Nes en op 3 december in de Pleats in Burgum.

> HET WORDT HET PUBLIEK NIET GEMAKKELIJK GEMAAKT OM DE BRUG OVER TE STEKEN NAAR DE BELEVINGSWERELD VAN EVA EN TONSKE